

Makalenin Dergiye Ulaşma Tarihi: 11.06.2015
Yayın Kabul Tarihi: 08.04.2016

Çocuk Oyunlarında Tekerlemenin Yeri *

The Place of Nursery Rhyme In Child Plays

Yrd. Doç. Dr. Onur Alp KAYABAŞI **
Yrd. Doç. Dr. Yunus GÜNİNDİ ***

Öz:

Çocuğu tanımlamak için iki anahtar kelime kullanılsa; bunlardan birisi sevgi ise diğeri de şüphesiz oyundur. Sağlıklı bir çocuğun tükenmek bilmeyen bir enerjisi vardır ve sürekli hareket etme ihtiyacı duyar. Çocuğun hareket ihtiyacını en verimli şekilde gerçekleştirdiği alanlardan birisi oyundur. Oyun, çocuğun doğal bir ihtiyacıdır ve sadece hareket devinimini karşılamaz. Çocuğun oyun oynaması, onun tüm gelişim alanlarını etkilemesi açısından oldukça önemlidir. Oyun esnasında çocuğun sosyal becerileri artar, zihinsel süreçlerini aktif şekilde kullanır, psiko-motor ve dil gelişimi desteklenir, duyuları hassaslaşır ki bu durum oyunun çocuk için doğal bir öğrenme ortamı sunmasından kaynaklanmaktadır. Çocuk, işittiği veya gördüğü durumları deneyerek, yaşama hazırlık yapmakta ve öğrenimlerini pekiştirebilmektedir. Oyunun gelişim alanlarını desteklemesi, hareket ve deneyim özgürlüğü sunmasının yanı sıra, eğlenceli olmasını sağlayan birçok faktör vardır. Bunlardan birisi de oyun öncesinde oyun sırasında veya sonrasında çocukların farklı amaçlarına hizmet eden tekerlemelerdir. Tekerlemeler tür olarak halk şiiri içerisinde incelenmektedir ki bunun nedeni de yapısal açıdan manzum özellikler göstermesidir. Aynı zamanda tekerlemeler çocuk folklorunun unsurlarından biri olarak da görülmektedir. Çocuklar tarafından oluşturulmuş ve ortaya çıkarmanın belli olmadığı, literatürde ‘çocuk oyun tekerlemeleri’ olarak da tanımlanan bu tür, çocukların dünyasında önemli bir yer tutmaktadır. Çocuğun sınırsız hayal dünyasından ve dili ustaca kullanabilme yeteneğinden ortaya çıkan bu ürün-

* Bu çalışma Ist. International Research Congress On Social Sciences (04-05 May 2015 Sarajevo / Bosnia and Herzegovina)de sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Aksaray Üniversitesi, onuralpkayabasi@hotmail.com

*** Aksaray Üniversitesi, ygunindi@gmail.com

ler içerisinde kimi zaman anlamlı kelimeler barındırırken kimi zamanda anlamsız kelimeleri barındırmaktadır. Oyunun her aşamasında kullanılabilen tekerlemeler, ritmik bir ahenk içeren kelime veya ses tekrarları ile çocuklar açısından motive edici bir yapıya sahiptir. Bu çalışmada oyunun bütün aşamalarında tekerlemelerin işlevleri ve oyundaki yeri incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tekerleme, çocuk oyunu, çocuk folkloru

Abstract:

If two words are used to describe child than without a doubt those words will be affection and game. A healthy child has an unending energy and he/she needs to move always. Plays are the most efficient way of fulfilling this motion need. Play is a natural need of a child and it does not only fulfill the motion need. Child playing game is important because it affects all areas of development of the child. Child's social skills develop, he/she use his/her mental processes effectively, supports psychomotor and language progress during the game. Playing games sensitizes child's senses by providing an environment for natural learning. While trying the cases he/she saw or heard, the child prepares himself/herself to real life and solidifies his/her learnings. As well as supporting the development areas and providing freedom of movement and experience, there are many factors that make games fun. One of these factors is nursery rhymes that serve different purposes during and after the game. Nursery rhymes as a type are examined in folk poetry, because nursery rhymes show poetic features structurally. At the same time nursery rhymes are also seen as one of the elements of child folklore. This type created by the children, is not certain who arouse it and defined as "child game rhymes" in literature holds an important place in the World of children. Arising from unlimited imagination and skillful use of language of the child this type contains sometimes meaningful words and sometimes meaningless words in itself. Nursery rhymes that can be used at every stage of the game has a motivating structure with containing words in rhythmic harmony and sound repetitions. In this study it is examined the locations and functions of nursery rhymes at every stage.

Keywords: Nursery rhymes, children play, children's folklore

Giriş:

Türk halk edebiyatının üzerinde az durulan türlerinden biri olan tekerleme ve sayımacalar, erken çocuklukta ritim duygusu, ilk müziksel edinimler ve dilin aktif kullanımına yapmış olduğu katkılar sebebiyle; okul öncesi eğitimde önemli bir yere sahiptir. Erken dönemlerde tekerleme ve sayımaca ile tanışmış olan çocuklar; müziğe yatkın bir şekilde, gelişmiş bir ritim duygusu ile okul yaşamına katılacaklardır. Bu nedenle tekerleme ve sayımacalar okul öncesi ve ilköğretim okullarında müzik eğitiminin altyapısını oluşturmada önemli bir yapı taşı olarak görülmektedir (Şendağ, 2009:1). Bunun yanı sıra, tekerleme ve sayımacalar çocuk oyunlarını

nın da vazgeçilmez bir unsurudur. Bu nedendir ki tekerleme ve sayımacaların en fazla kullanıldığı alan da çocuk oyunları olarak görülmektedir.

Oyun; her ne kadar çocuğun bir uğraşı olarak görülsün de, filozoflar, eğitimciler ve araştırmacılar açısından da önemli bir ilgi alanı olmayı başarmıştır. Oyunla ilgili olarak tarihin her safhasında çeşitli düşünceler ortaya atılmıştır. Antik Çağ düşünürü Platon; çocuğun bedensel ve ruhsal olarak eğitilmesini önerdiğinden, kendi eğitim kademelerine göre 3-7 yaş arasını çocuğun oyun ve masal evresine geçiş olarak belirtirken öğrencisi olan Aristoteles de çocuğun 5 yaşına kadar oyun ve diğer etkinlikler (masal, hikâye, taklidi oyunlar vb.) ile meşgul olması gerektiğini vurgulamaktadır (Özdenk, 2007:53). Antik Roma düşünürlerinden Çiçero ve Quintilianus; eğitimin daha çocukluk evresinde başlamasını ve çocukların iyiye yönelmelerini sağlayacak oyunlar oynamasını önermişlerdir. İslam eğitimcisi Ebu Hamid Gazali; oyunu, öğrencinin öğrenme faaliyetleri neticesinde kaybettiği dinçliğini kazanması, çalışmalarından bıkmaması ve belleğini tazelemek suretiyle enerjisini yenilemesi olarak tanımlamıştır. Gazali'ye göre oyun, çocuğu bir yandan dinlendirirken diğer yandan da öğrenme kapasitesini artırır (Gözalın, 2013:39-40). İnsanlığın gelişim tarihinde oyun ve çocuk ilişkisi ele alındığında, oyun-çocuk ikilisi son yüzyılda da üzerinde önemle durulan bir alan olmuştur.

Çocuğun bütün gelişim alanları üzerinde etkili bir role sahip olan oyun; sevgiden sonra gelen ikinci önemli ruhsal ihtiyaç olarak da görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında sevgiden yoksun bir çocuğun, hem erken yaşlarda hem de yetişkinlik döneminde yaşayacağı problemlerin giderilmesi ne kadar zor ise oyun ile meşgul olmayan bir çocuğun da yaşayacağı sıkıntıları bertaraf etmek o derece güç olacaktır. Oyunla meşgul olan çocuğun duyuları keskinleşir, yetenekleri ve becerileri artar. Çünkü oyun çocuğun en doğal öğrenme ortamıdır. Çünkü çocuk oyun yoluyla zihnini, kaslarını, hayal gücünü ve sosyal becerilerini geliştirirken aynı zamanda da görüp-duyduklarını deneme ve öğrendiklerini pekiştirme fırsatına da sahip olur (Robison, 1983 akt: Oktay, 2009:69).

Çocuğun gelişimi ile ilgili bu denli önemli olan bir alanla ilgili birçok teorisyen farklı bakış açılarını içeren kuramlar ortaya atmışlardır. Bunlar; Hechausen-Rahatlama, Helanko-Sistem, Huizinga-Oyuncu İnsan, Spencer ve Schiller-Fazla Enerji, Lazarus-Rahatlama ve Yenileme, Hall-Rekapütülasyon, Groos-İçgüdüsel Alışkanlık, Berlyne-Heyecan Arama, Vygotsky-Sosyokültürel Gelişim, Premack ve Woodruff-Zihin Kuramıdır.

Klasik oyun kuramcılarında Spencer; organizmada zamanla enerji birikimi olduğundan ve bu biriken enerjinin de birey üzerinde baskı kurduğundan yola çıkarak kuramının çerçevesini oluşturmuştur. Spencer'e göre çocuk, organizmasını rahatlatmak ve oluşan baskıdan kurtulup fazla enerjisini atmak için oyunu bir araç olarak kullanmaktadır. Oyun oynayan çocuk fazla enerjisinden kurtularak dengeli ve sağlıklı bir gelişim göstermeye devam etmektedir. Lazarus ise günlük yaşantının bireyi ruhen ve bedenen yıpratıp enerjisini tükettiği; organizmanın da sağlıklı bir yaşam sürdürmek için rahatlamaya ve enerjisini yenilemeye ihtiyacı olduğunu dü-

şünmektedir. Organizmasını rahatlatmak ve enerjisini artırmak için bireyin, yaşamını sürdürmeye yönelik zorunlu görevleri dışında da farklı uğraşlarla ilgilenmesi gerektiğinden bahsetmektedir. Lazarus'a göre bireyin rahatlamasını, enerjisini artırmasını ve dinlenmesini sağlayan uğraşların başında oyun gelmektedir. Bu açıdan bakıldığında Lazarus, Spencer'in Kuramı'nın tam aksine oyunu, organizmanın enerjisini artıran bir olgu olarak tanımlamaktadır. Heckhausen da, bireyin yaşadığı içsel gerginlik, korku ya da engellemelerden kurtulmak istediği zamanlarda oyun oynayarak kendisini rahatlattığını düşünmektedir. Heckhausen'ın kuramında oynanan oyunun içeriği de önemlidir. Eğer oyun fazla dikkat gerektiriyor veya yarış içeriyorsa, organizmayı yine geleceği için bu tür oyunlar tercih edilmemelidir. Bu tür oyunlar yerine bireyi ruhen ve fiziken yormayacak oyunları seçmelidir. Alıştırma kuramının mimarı olan Gross ise oyunun gerçek yaşama alışma egzersizi olduğunu belirtmektedir. Bu kuram, oyunu çocuğun gelecekte sahip olacağı davranışlarını denemesine fırsatlar oluşturan bir öğrenme alanı olarak görmektedir. Helanko, oyunu bireyle çevresi arasında bir sistem olarak görür. Oyunda nesne, birey tarafından serbest olarak seçilmeli, dışarıdan hiçbir zorlama olmadan, çocuk kendi oyun faaliyetini ya da oyun arkadaşını tercih edebilmelidir. Hall' e göre çocuk, ırkına özgü yaşam deneyimlerini tekrarlamaktadır. Bu tekrarlarla birlikte insanın geçirdiği evrim içindeki kültürel aşamalar, çocuğun gelişimine paralel olarak oyunda ortaya çıkmaktadır. Hall, gelecekte oluşacak davranışlar ile oyun arasında hiçbir bağlantı kurulamayacağını savunmaktadır. Çağdaş oyun kuramcılarında birisi olarak kabul edilen Freud oyunu çocuğun iç dünyasını-duygusal yaşamını yansıtan ve öz benliğini bulmasına yardımcı olan bir etkinlik olarak görürken; Erikson ise oyunu çocuğun kişilik gelişimine önemli katkılar sunan, gerçek problemlerle başa çıkması için sürekli denemeler yapabildiği bir öğrenme ortamı olarak görmektedir. Piaget'ye göre oyun, zihinsel faaliyetler içerir ve çocuğun deneyimleriyle bilgilerini birleştirdiği bir etkinlik alanıdır. Vygotsky ise oyunu, çocuğun yarattığı hayali bir durum olarak görmekte ve sosyokültürel etkileşimler sonucunda ortaya çıktığını düşünmektedir. Albert Bandura'ya göre oyun ise çocuğun gözlemleri yoluyla elde ettiği bilgileri ve tecrübeleri tekrarladığı, modellediği öğrenme yollarından biridir (Yavuzer, 2003; Sevinç, 2004; Özdoğan, 2004; Kızıldağ, 2004; Güven, 2006; Koçyiğit, Tuğluk & Kök, 2007; Ulutaş, 2011; Kadim, 2012; Poyraz, 2012; ataturkuni.net; satrancform.com).

Bütün bu kuramsal yaklaşımlara, teorisyenlerin tanımlamalarına ve oyuna yükledikleri anlamlandırmalara bakıldığında farklılıklar görülmekle birlikte; oyunun kültürel dokuları barındırması, kültürel aktarımı sağlaması ve çocuğun gelişiminde önemli bir rol oynadığı konusunda hem fikir oldukları da anlaşılmaktadır. Çocuk oyunlarını anlamlandırma çabası ile ortaya atılmış teoriler son 100-150 yılda ortaya çıkmış olsa da oyunun ortaya çıkışı insanlık tarihi kadar eskidir. Çocuk oyunları tüm bu teorilerin dışında, içeriğinde çeşitli aşamaları da barındırmaktadır. Oyunu başlatma, sürdürme ve sonlandırma bu aşamaların temelini oluşturmaktadır. Bu aşamaların her biri de tekerleme ve sayışmaları içerisinde barındırmaktadır. Bu bağlamda 'tekerleme nedir ve oyunla ilişkisi nasıl gelişmektedir?' sorusuna cevap bulmak gerekir.

Tekerleme ile ilgili birçok tanıma rastlamak mümkündür. Bunlardan başlıcaları; ‘birbiriyle uyumlu hazır söz kalıbı’, ‘genellikle ölçülü, kafiyeli, simetrik, onomatopeli ve sürrealist anlamlı söz dizisi’, ‘vezin, kafiye, seçi ve aliterasyonlardan istifade ederek hislerin, fikirlerin, hal ve hayallerin abartma, tuhaflık, zıtlık, benzetme, güldürü, kısa tanım yahut çağrışımlar yoluyla ortaya konulduğu manzum nitelikli basmakalıp sözler’, ‘tekerleme, beklenmedik hayal oyunlarının boşalmasıyla şaşırtmak, eğlendirmek için başvurulan bir söz cambazlığı’ şeklinde tanımlanmaktadır (Akalin, 1970:178; Kaya, 1999:546; Duymaz, 2002:24-25; Güleç, 2002:52; TDK, 2005:1936).

Öztürk (2004), “Tekerlemeleri; anlamlı ya da anlamsız sözcüklerden oluşan folklor ürünler” olarak tanımlamıştır. Ayrıca tekerlemelerin; masal anlatmaya başlarken, oyun oynarken, ebe seçmek için sayışma olarak kullanıldığını belirtmiştir. Özel ise (1985); “Tekerleme, daha çok bir çocuk folkloru türüdür. Bu terim, çocukların; oyun, tören, bayram gibi geleneksel etkinliklerinin çeşitli anlarında okudukları, söyledikleri, küçük türküleri, formülcükleri, basmakalıp sözleri gösterir. İçerikleriyle yapılarının çocuksu söyleşi, bu olgunun sonucudur.” şeklinde tanımlamıştır.

Tekerlemelerin tanımlarında olduğu gibi kullanım alanlarında da çeşitlilik görülmektedir. Genel olarak, ansiklopedik ve edebi tekerleme tanımlarına bakıldığında, tekerlemelerin dört grupta toparlandığı görülmektedir (Batur, 1998:130).

1. Masal tekerlemeleri
2. Tören tekerlemeleri
3. Bağımsız tekerlemeler
4. Oyun tekerlemeleri

1. Masal tekerlemeleri: Düş gücünün ürünü olduğunun duyurulması için masalın başında, ortasında, sonunda uygun yerlerinde söylenen, yerine göre uzunca ya da çok kısa kalıplaşmış sözlerden oluşan tekerlemelerdir.

2. Tören tekerlemeleri: Bu tekerleme türü; geçiş dönemleriyle ilgili törenler, toplumu ilgilendiren törenler, dini bayram törenleri ve inançsal durumları sergilerken yapılan törenlerde kullanılmaktadır.

3. Bağımsız tekerlemeler: Hiçbir masala, oyuna ve törene ait olmayan, tek başlarına söylenen tekerlemelerdir. Daha çok söz cambazlığına dayalı olarak kurulmaktadır. Bu tekerlemelerin amacı dinleyenleri güldürmek, eğlendirmek ve şaşırtmaktır (Şendağ, 2009:13).

4. Oyun tekerlemeleri: Oyun tekerlemeleri çoğunlukla çocuk zekâsına ve hayal gücüne dayanan yaratıcı ürünlerdir. Oyun tekerlemeleri de kullanım yerleri bakımından farklı amaçlara hizmet etmektedir. Duymaz (2002), oyun tekerlemelerini altı gruba ayırarak incelemiştir.

a. Ebe seçimi ve ebe çıkarma tekerlemeleri (Sayışmacalar): Sayışmacalar, oyunlarda ebeyi tespit etmek için kullanılan, baştan ya da sondan uyaklı, ahenkli söz kalıplarıdır ve oyun başlamadan önce söylenir. Ebenin bulunması için iki türlü kullanılabilir. Bunlardan ilki; tek bir kez söylenir, son kelime veya son hece kimde kalırsa o ebe olur. Diğer kullanımında ise; oyuncu sayısından bir eksik sayıda tekrarlanır. Her sayışmada, son kelime veya son hecenin gösterdiği oyuncu kurtulur; kurtulamayan en son oyuncu ebe olur (Boratav, 1982:137).

Son kelime veya son hecenin gösterdiği oyuncunun ebe olduğu sayışmaca:

- İğne battı, canımı yaktı,
- Tombul kuş, arabaya koş,
- Arabanın tekeri, İstanbul'un şekerı,
- Hap hup, altıntop,
- Bundan başka oyun yok.

Son kelime veya son hecenin gösterdiği oyuncunun kurtulduğu sayışmaca:

- Ooo eveleme geveleme,
- Karkuşu kovalama,
- Karkuş miskin,
- Gagası keskin,
- Ne zaman geldin,
- Yazın geldim,
- Yazılsın çizilsin,
- Bir tahtaya dizilsin,
- Al çık bal çık,
- Sana dedim sen çık (Bakırcı, 2007:203).

b. Oyuna eşlik eden tekerlemeler: Oyunu renklendirmek, oyunun bölümlerini vurgulamak, oyuncuların el, ayak ve vücut hareketlerine eşlik etmek, oyuna katılanların coşkusunu tazelemek, onları şevke getirmek için kullanılan tekerlemelerdir. Bazen de oyunun senaryosu dâhilinde seyirlik yanını güçlendirme amacıyla da kullanılır. Bu tip tekerlemeler genellikle mimiklerle yapılan ikili konuşmalardan oluşur.

İki kişilik oyunda kullanılan tekerleme örneği;

- Gökte ne var?
- Gök boncuk.
- Yerde ne var?

- Yer boncuk.
- Dalda ne var?
- Elmacık.
- Babanın adı ne?
- Yusufçuk.
- Annenin adı ne?
- Fatmacık.
- Kaldır beni hoppacık.

İki kişiden fazla sayıda oyuncunun bulunduğu oyunda kullanılan tekerleme örneği;

- Üşüdüm üşüdüm
- Daldan elma düşürdüm
- Elmamı yediler
- Bana cüce dediler
- Cücelikten çıktım
- Ablama çıktım
- Ablam pilav pişirmiş
- İçine fare kaçırmış
- Bu fareyi ne yapmalı
- Minareden atmalı
- Minarede kuş var
- Kanaadında gümüş var
- Amcamın cebinde
- Türlü türlü yemiş var (Özcan 1995:28).

c.Yergi, övgü, kızdırma ve alay tekerlemeleri: Yergi amacıyla söylenen tekerleme türüdür. Bu tekerlemenin içeriğini; ad-soyad, erkeklerin kızları veya kızların erkekleri kızdırmaları, iş-güç nitelikleri, huylarda ve görünüşlerdeki türlü kusurlar üzerine yakıştırılmış takılmalar, rakip olan oyuncuların birbirine meydan okumaları, oyun bozucu olduğu düşünülen kişilere yapılan taşlamalar vb. tipinden sözler oluşturmaktadır (Duymaz, 2002:121-122).

- Biren biren
- İki eken
- Karşıma koydu

- Kara tiken
- Eğer altı
- Eğri boylu
- Döşü pisli
- İşte çıktı geldi
- Kel toklu
- Kim yelledi
- Biz yelledik
- Nereye gitti
- Hacıya gitti
- Ne zaman gelecek
- Yazın gelecek
- Yazılası büzlesi
- Pancar biçti
- Kolu şişti
- Tis tas tos (Şahin 2004:278-279).

ç. Yanıltmacalar ve şaşirtmacalar: çocukların dil becerilerini geliştirmek ve telaffuz pratiği yapmalarını sağlamak için söylenen tekerleme çeşididir. Söylenmesi fonetik bakımından zor olan sözlerden oluşmaktadır ve içerik bakımından tutarlılık göstermeyebilirler. Tek veya birbirine bağlı birkaç cümleden oluşan yanıltmaçlar nesre yakın özellik gösterirler.

Yanıltmaca ve şaşirtmaca tekerlemeleri örneği;

Şu köşe yaz köşesi,

Şu köşe kış köşesi,

Gelen Bağdat Paşa'sı,

Elinde mangal maşası,

Beş tas has hoşaf,

Beş tas has hoşaf.

d. Oyun daveti veya dağılma sırasında söylenen tekerlemeler: Çocukların arkadaşlarını oyuna davet ederken ya da oyun bittikten sonra evlere giderken söylenen tekerlemelerdir (Şendağ, 2009).

Oyuna davette kullanılan tekerleme örneği;

- Fatma
- Pabucu yarım
- Çık dışarıya
- Oynayalım
- Ömer
- Pabucu yarım
- Çık dışarıya
- Oynayalım

Oyunun bitişi esnasında kullanılan tekerleme örneği;

- Kuzu kuzu me
- Bin tepeme
- Hadi gidelim
- Hacı dedeme
- Hacı dedem hasta
- Çorbası tasta
- Dedem çorba içti
- Oyun vakti geçti (Yaşar, 2008:267).

e. Oyuncak yapımı sırasında söylenen tekerlemeler: Oyuncak ya da müzik aleti yapımı esnasında söylenen tekerlemelerdir. Anadolu'da sipsi, hottuk, soymuk düdük, bizbilik, zipcık, dilli düdük gibi çeşitli isimlerle anılan ve genellikle söğüt ağacının ince ve taze dallarından yapılan bu düdükler; hazırlanırken kabuğun özden ayrılması için çakının veya bıçağın sapı, bir tekerleme eşliğinde belirli bir ritimle söğüt dalına vurulur. Bu tekerleme eşliğindeki ritmik ve tempolu vuruş, kabuğu özden kusursuz şekilde çıkarma amacı taşır (Duymaz, 2002:132).

Sipsi yapımında kullanılan tekerleme örneği;

- Sipsim haydi çık çık
- Yılanlar çıyanlar çıktı sen de çık
- Yavrular öttü çiçekler açtı haydi çık

Sonuç

Görüldüğü gibi çocuk oyunları ile tekerlemeler sarmal bir şekilde birbirine bağlanmıştır. Hangi tür tekerleme olursa olsun, çocuğun oyun sürecinde önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Çocuklar; her ne kadar eğlenme amacıyla oyun oynasa, oyunu başlatma, sürdürme veya bitirme amaçlı tekerlemeler söylese de bütün bu etkinlikler onu yaşama hazırlamakla birlikte tüm gelişim alanlarında da fayda sağlamaktadır.

Erdal ve Erdal (2003)'e göre çocuk, yaşam için gerekli olan davranış bilgi ve becerileri oyun içinde kendiliğinden öğrenmektedir. Oyun sırasında çocuk; dokunmayı, bakmayı, görmeyi, dikkatli olmayı, hızlı ve doğru karar vermeyi, kazanmayı, kaybetmeyi ve tekerlemeler ile vücut dilini kullanmayı öğrenmektedir. Diğer taraftan çocuk, bu oyunlarla mutlu olmakta, çok yönlü gelişmekte, yaşam biçiminde özverili olabilmenin yollarını daha kolay bulmaktadır (Akt. Esen, 2008:359).

Oyun; çocuğun kendini tanımasına ve farklılıklarının bilincine varmasına yardımcı olurken kullandığı tekerlemeler ile de kendisini ifade etmenin deneyimini yaşamış olur. Oyun ve tekerleme çocuğun sosyal gelişimini desteklerken aynı zamanda da sosyal kuralları ve etik ilkeleri (sırasını bekleme, başkalarının haklarına saygı gösterme, sorumluluk alma, haklı-haksız, doğru-yanlış vb. değer ve kuralları) kolaylıkla kazanmasını sağlar. Çocukların oyun sırasında sürekli olarak devinimsel hareketlerde bulunması ile ince ve kaba motor gelişimleri desteklemektedir (Anılan, Girmen, Öztürk & Koçkar, 2004; Esen, 2008). Çocuğun bu gelişim alanlarının desteklendiği oyun sürecinde kullanılan tekerlemeler ve bu tekerlemelere uygun olarak yapılan hareketlerde oyunla birlikte çocuğun tüm gelişim alanları üzerinde etkili olmaktadır.

Sonuç olarak tekerlemeler ritim zenginli taşıyan sözler olduğundan, çocuklara haz verir ve zihinlerinde hoş nağmeler uyandırır. Çocuklarda dil ve sayı kavramının gelişimini, rahat konuşmasını ve uzunluk ölçüsü kavramının pekişmesini sağlarken, aynı zamanda farklı illeri hatta ülkeleri tanımalarına fırsatlar verir. Bir bakıma çocukların zihinlerine, ninnilerden sonra, estetik değerlerin ilk tohumları tekerlemelerle atılır. Eğitim-öğretim sırasında da sık sık tekerlemelere başvurulmasının nedenlerinin birisini de bu sebep oluşturmaktadır (Kaya, 2009:9).

Kaynakça

- Akalın, L. S. (1970). *Edebiyat terimleri sözlüğü*. Varlık Yayınevi, İstanbul.
- Anılan, H., Girmen, P., Öztürk, A. and Koçkar, M. T. (2004), Geleneksel çocuk oyunlarının eğitimsel değeri, *OMEP Dünya Konsey Toplantısı ve Konferansı, Kelebek Matbaası, İstanbul*.
- Bakırcı, N. (2007). Niğde folklorunda çocuk oyunları. *Milli Folklor Dergisi*, 19(76):202-209.
- Batur, S. (1998). *Türk halk edebiyatı*. Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul.
- Boratav, P. N. (1982). *100 Soruda Türk halk edebiyatı*. Gerçek Yayınevi, İstanbul.
- Cinel, N. (2006). *Farklı sosyo ekonomik düzeydeki 3-6 yaş çocuğu olan anne babaların oyuncak ve oyun materyalleri hakkındaki görüşlerinin ve bu yaş grubu çocukların sahip oldukları oyuncak ve oyun materyallerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Duymaz, A. (2002). *İrfanı arzulayan sözler tekerlemeler*. Akçağ Yayınları, Ankara.
- Esen, M. A. (2008). Geleneksel çocuk oyunlarının eğitimsel değeri ve unutulmaya yüz tutmuş Ahıska oyunları, *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2):357-367.
- Gözalan, E. (2013). *Oyun temelli dikkat eğitim programının 5-6 yaş çocuklarının dikkat ve dil becerilerine etkisinin incelenmesi*. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Konya.
- Güleç, H. (2002). *Halk edebiyatı*. Çizgi Kitabevi, Konya.
- Gürkan, T., Oktay, A., Ömeroğlu, E., Sözer, E., Temel, F., Yaşar, Ş., Cavkaytar, A. & Gültekin, M. (2009). *Okul öncesi eğitime giriş* (Edt: Yaşar, Ş.). Anadolu Üniversitesi web ofset, Eskişehir.
- Güven, G. (2006). *Kütahya'daki okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan oyun ve spor programlarının incelenip değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Kadim, M. (2012). *Okul öncesi öğretmenlerinin oyun öğretimine yönelik öz yeterliklerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Kaya, D. (1999). *Anonim halk şiiri*. Akçağ Yayınları, Ankara.
- Kaya, D. (2009). Sivas'ta çocuk oyunları. Erişim Tarihi: 17.01.2015
http://dogankaya.com/fotograf/Sivasta_cocuk_Oyunlari.pdf
- Kızıldağ, Ö. (2004). Psikanalitik açıdan oyun: gelişimi, işlevi ve tedavideki rolü. *Türk Psikoloji Bülteni*, 10(32), s-185-197.

Koçyiğit, S., Tuğluk, M. N. & Kök, M. (2007). Çocuğun gelişim sürecinde eğit- sel bir etkinlik olarak oyun. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16, 324-340.

Özcan, S. (1995). *Dursunbey yöresi edebiyat ürünleri*. Alem Basım Yayın.

Özdenk, Ç. (2007). *6 yaş grubu öğrencilerinin psikomotor gelişimlerinin sağlan- masında oyunun yeri ve önemi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversi- tesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

Özdoğan, B. (2004). *Çocuk ve oyun*. Anı Yayıncılık, Ankara.

Özel, S. (1985). *Çocuk tekerlemeleri*. Ezgi Yayıncılık, Ankara.

Öztürk, A. (2004). *Okul öncesi eğitiminde müzik*. MORPA Kültür Yayınları, İst- anbul.

Poyraz, H. (2012). *Okul öncesinde oyun ve oyun örnekleri* (IV. Basım), Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Sevinç, M. (2004). *Erken çocukluk ve gelişimi ve eğitiminde oyun*. Morpa Yayın- cılık, İstanbul.

Şahin, H. İ. (2004). *Balıkesir Çepni kültürü*. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilim- ler Enstitüsü yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Balıkesir.

Şendağ, B. A. (2009). *Sayışma ve tekerleme derlemeleri- çözümlenmeleri*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, An- kara.

Tüfekçioğlu, U., Oktay, A., Sevinç, M., Turan, Z., Özen, A., Sucuoğlu, B. & Öz- doğan, B. (2013). *Çocukta Oyun Gelişimi* (Edt: Tüfekçioğlu, U.). Anadolu Üniver- sitesi Yayınları, No: 2279, Eskişehir.

Türk dil kurumu (2005). *Türkçe sözlük* (10. Baskı). TDK, Ankara.

Ulutaş, A. (2011). *Okul öncesi dönemde (6 yaş) belli başlı oyunların çocukların psikomotor gelişimine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.

Yaşar, H. (2008). *Balıkesir ve yöresinde çocuk folkloru ürünleri üzerine derle- meler ve incelemeler*. Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, yayımlan- mamış yüksek lisans tezi, Balıkesir.

Yavuzer, H. (2003). *Çocuk psikolojisi*. Remzi Kitabevi, İstanbul.

http://www.aturkuni.net/ow_userfiles/plugins/forum/attach- ment_1311_544130ab203a6_544130a066d65_%C3%87OCUK-VE-OYUN-6.pdf (Erişim: 01.03.2015)

<http://www.satrancforum.com/index.php?topic=1242.0;wap2>

(Erişim: 17.02.2015)